

Täysistunto

Maanantai 18.12.2023 klo 12.00—21.23

4.3. Pääluokka 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala

Puhemies Jussi Halla-aho: Esitellään valtiovarainministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 28.

Pääluokan yleiskeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään yksi tunti ja 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.31 **Minna Reijonen ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Esittelen valtiovarainministeriön mietinnön pääluokasta 28 kohdan 28.90 kuntien rahoituksesta. Ensimmäiseksi haluan kiittää hallitusta ja valiokuntaa erittäin hyvästä työstä.

Kuntataloudessa on menojen ja tulojen epätasapaino, vaikka sote-uudistuksen myötä väestön ikääntymisen luoma menojen kasvupaine väistyykin. Vuosi 23 on melko valoisa kunnille sote-uudistuksen niin sanottujen verohäntien takia, mutta tämä noin miljardilla eurolla kuntataloutta vahvistanut ilmiö poistuu vuodesta 24 alkaen.

Kunnilla on tehtäväkentän supistumisen myötä vähemmän mahdollisuuksia menosopeutuksiin, mikä lisää painetta veroprosenttien korotuksiin. Samanaikaisesti kunnat eriytyvät aiempaa selkeämmin, ja myös suuret kaupungit ovat isojen haasteiden edessä. Kuntatalouteen haastetta toi vuoden 22 verotuksen valmistuminen vasta vuoden 23 marraskuussa. Voimassa olleiden säädösten mukaan valmistuneet verotustiedot olisivat tuoneet kuntien valtionosuuksiin merkittävän lisävähennyksen, johon kunnat eivät olleet voineet varautua. Hallitus esitti talousarvioesitystä täydentävässä esityksessä vuoden 24 vaikutusten lieventämistä.

Kuntien käyttötalouden valtionapuihin osoitetaan kaikkiaan 5,1 miljardia euroa vuonna 24. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että kunnille annetaan nyt työrauha, eikä uusia tehtäviä ole lisätty tai olla lisäämässä. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen vuonna 24 on hieman vahvistava verrattuna vuoteen 23, vaikka kuntatalouteen kohdistuu vaalikauden aikana indeksijarru. Samanaikaisesti maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus vahvistaa kuntataloutta.

Sosiaaliturvan indeksijäädytyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja mutta lisäävät toisaalta toimeentulotuen tarvetta. Pitemmällä aikavälillä toimet kuitenkin arvioidusti lisäävät työllisyyttä, mikä lisää kuntien verotuloa ja vähentää sosiaalipalvelumenoja.

TE-palveluissa... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Puhemies Jussi Halla-aho: Odotatteko hetken, edustaja Reijonen, mikrofonin kanssa on taas vaikeuksia. — Olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Kiitos, arvoisa puhemies! — TE-palveluiden uudistus on valiokunnan mukaan todella tärkeä, mutta isona haasteena ja huolena on toinen iso kuntiin kohdistuva uudistus näin lyhyen ajan sisään. Vuosi 24 on keskeinen uudistuksen hallitun toteutuksen varmistamisessa.

Valiokunta pitää hallintovaliokunnan lausunnon tavoin välttämättömänä, että kuntien rahoitus ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan. Olisi hyvä, että uudistuksessa kiinnitettäisiin huomiota hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen haasteisiin. Kuntien rooli on tässä oleellinen, ja tarvitaan yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa, koska tässä on paljon rajapintoja, esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollon kysymyksissä.

Lopuksi vielä totean, että valiokunta vähentää 13 miljoonaa euroa momentilta 28.90.35. Vähennys liittyy maatilatalouden tuloverolakia koskevaan esitykseen lausuntopalautteen takia tehtyyn muutokseen, joka alentaa kunnallisveron tuottoon kohdistuvaa vaikutusta suhteessa hallituksen talousarvioesityksessä arvioituun esitykseen.

Haluan samalla kiittää ja toivottaa hyvää joulua koko eduskunnalle, kiittää valiokuntaa ja myös jaostoa arvokkaasta työstä. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä. [Aki Lindén: Eikös ministeri Ikonen ole tuolla? — Vasemmalta: Ministeri on tuolla! — Timo Heinonen: Niin on Ronkainenkin!] — Edustaja Ronkainen puhuu ensin, ja ministeri Ikonen puhuu sen jälkeen. Toivon, että tämä järjestely käy kaikille. [Naurua]

15.35 Jari Ronkainen ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen pääluokkaa 28:n valtiovarainministeriön hallinnonalalla Tullin osuuden, joka kuuluu hallinto- ja turvallisuusjaoston vastuulle.

Valiokunta esittää noin 14,2 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 23 talousarviossa, kokonaisuudessaan noin 207,7 miljoonaa euroa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Tullin bruttomenot ovat kasvaneet voimakkaasti vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Kasvua on ollut etenkin ict-, toimitila- ja palkkausmenoissa. Inflaation vaikutus on myös merkittävä kustannuksia tarkasteltaessa. Suurimmat lisäykset tehdään tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkamiseen, palkkausten tarkastuksiin, Tullin teknologisen kyvykkyyden turvaamiseen ja Tullin tehtävien hallinnan kehittämiseen.

Turvallisuusympäristön vakava heikentyminen on johtanut mittaviin määrärahalisäyksiin turvallisuusviranomaisille. Valiokunta on huolissaan Tullin toimintamenojen riittävyydestä. Tulli toimii kaikissa rajatoimipisteissä ja kohtaa turvallisuusympäristön muutokset muiden turvallisuusviranomaisten tavoin. Hallituksen tulee turvata kaikkien PTR-yhteistyötä tekevien viranomaisten toimintaedellytykset hallitusohjelman mukaisesti. Samalla on muistettava jatkuvan toiminnan kehittämisen tärkeys ja kustannussäästöjen löytäminen, jotta kustannuksia pystytään hillitsemään.

Arvoisa puhemies! Tässä lyhyesti Tullin osuus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä, viisi minuuttia.

15.37 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluan kiittää valtiovarainvaliokuntaa ja lausuntovaliokuntaa arvokkaista huomioista, jotka tulemme ottamaan valtiovarainministeriössä huomioon. Käyn puheenvuorossani läpi eräitä pääluokkaa ja vastuualuettani koskevia erityisiä huomioita.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Hyvinvointialueitten yleiskatteiseen rahoitukseen osoitetaan vuonna 2024 yhteensä noin 24,6 miljardia euroa. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa näin ollen noin 4 miljardia euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Kasvusta noin 1,9 miljardia selittyy sillä, että vuoden 2023 rahoituksesta maksettiin ennakollisesti jo vuoden 2022 talousarviossa. Tämän lisäksi hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja rahoituksen tarkistus kuntien vuoden 2022 lopullisten kustannus- ja verotietojen mukaiseksi kasvattaa hyvinvointialueiden rahoitusta noin 700 miljoonalla eurolla. Hyvinvointialueiden rahoitusta nostaa myös vuoden 2023 osalta siirtyneitä tuloja ja kustannuksia tasaava kertaerä, joka on noin 530 miljoonaa euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on aloittanut hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittämisen. Kehitystyön tavoitteena on sosiaali- ja terveystalouden rahoituspohjan turvaaminen, mallin kannustavuuden parantaminen ja kustannusten kasvun hillinnän tukeminen. Muutoksia tehdään hallitusti ja ennakoitavasti perustuslain mukaiset palvelut turvaten.

Hyvinvointialueiden osalta on muistettava, että työ on vasta alussa. Hallinnollinen uudistus on tehty, ja nyt painopisteen tulee hyvinvointialueilla olla palveluiden turvaamisesta ja kehittämisestä. Meidän pitää yhdessä löytää uusia tapoja turvata suomalaisille tärkeät hyvinvointiyhteiskunnan palvelut myöskin tulevaisuudessa. Ministerinä haluan varmistaa, että näiden uudistusten kaikkein tärkein syy pysyy kirkkaana mielessä: haluamme turvata sujuvat, laadukkaat ja saavutettavat hyvinvointiyhteiskunnan palvelut, myös tulevaisuudessa.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä myös kuntien rooli on muuttunut ja kuntatalous on murroksessa. Ensi vuonna yksi tärkeimpiä asioita on kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistus. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan vuonna 2024 noin 2,5 miljardia euroa, mikä on noin 260 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksen syynä tai taustalla on pääosin voimassa olevan lain mukainen kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja rahoituksen tarkistus vuoden 2022 lopullisten kustannus- ja verotietojen mukaiseksi. Tämän vuoksi valtionosuuksia pitäisi vähentää vuodesta 2024 alkaen pysyvästi noin 500 miljoonaa euroa. Vähennystarpeeseen vaikuttavat vuoden 2022 kustannuspohjan kasvu suhteessa kuntien talousarvioihin noin 650 miljoonalla sekä valmistuneen verotuksen mukainen tieto siirtyvistä verotuloista.

Hallitus on kuitenkin päättänyt kohtuullistaa valtionosuuksia vähentävää vaikutusta siten, että vuodelle 24 ei tule viime hetken muutoksia. Valtionosuusvähennys siirretään tehtäväksi vuodesta 25 alkaen ja jaksotetaan kolmelle vuodelle. Näin ollen vuoden 24 valtionosuusrahoituksen taso vastaa sitä, minkä pohjalta kunnat ovat laatineet vuoden 24 talousarvionsa ja veroprosenttinsa. Hallituspuolueet ovat lisäksi sopineet, että etsimme kompensoivia ratkaisuja, joilla voidaan helpottaa vaikutuksia kuntien talouteen myös sieltä vuodesta 25 alkaen.

Hallitus ei osoita kunnille uusia valtionosuustehtäviä vuonna 24. Näin kunnille annetaan aikaa sopeutua uuteen rooliin sivistys- ja elinvoimakuntina sekä mahdollisuus keskittyä TE-uudistuksen onnistuneeseen toimeenpanoon. Hallitus on käynnistänyt myös kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistamisen. Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Digitalisaation edistäminen on merkittävä tehtävä sekä suomalaisen yhteiskunnan erilaisten palveluiden sujuvoittamiseksi että osana talouden tasapainottamista. Valtiovarainministeriön tuottavuusmäärärahalla käynnistetään vuonna 24 hallitusohjelman mukaisesti digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden toimenpideohjelma, jonka tuloksena viranomaisviestit ja päätökset toimitetaan paperikirjeen sijaan digitaalisesti niille, jotka voivat asioida sähköisesti julkisissa palveluissa. Digitaalisen asioinnin ensisijaisuuden toteuttaminen tuottaa merkittävät säästöt, jotka muodostuvat etenkin paperipostituksen vähentymisen myötä.

Hallitusohjelman mukaisesti ”julkisen hallinnon ict:n ohjaus ja kehittäminen” -momentin määrärahoista merkittävä osa kohdennetaan vuonna 24 edesmenneen omaisen asioinnin digitalisointiin. Edesmenneen omaisen asioiden hoito edellyttää nykyisellään asiointia useiden eri julkisten ja yksityisten tahojen kanssa. Digitalisoinnilla sujuvoitetaan asiointia ja helpotetaan tarvittavan tiedon liikkumista ja hyödyntämistä toimijoiden välillä. Momenttia käytetään myöskin EU:n eIDAS-asetuksen mukaisen eurooppalaisen lompakosovelluksen kehittämiseen. Lisäksi ict-puolella turvallisuusviranomaisten viestintäverkkojen määrärahaa käytetään vuonna 24 uuden Virve 2 -viranomaisverkon kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Suomen väestörakenteen muutokset, digimurros, kaupungistuminen, Venäjän bruttaalin hyökkäyssodan vaikutukset talouteen ja muut yhteiskunnan megatrendit haastavat tätä yhteiskuntaa uudistumaan ja etsimään uudenlaisia ratkaisuja. Meidän on kyettävä esimerkiksi vahvistamaan kuntien elinvoimaa, ajattelemaan hyvinvointipalveluita uusilla tavoilla ja lunastettava digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Tämä hallitus hakee laaja-alaisesti erilaisia keinoja, joilla pystymme turvaamaan ja uudistamaan ihmisten palveluita niin, että ne toimivat myöskin tulevaisuudessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista. — Jaahas, täällä on ilmeisesti halua debatointiin. Edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheen-vuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

15.43 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kunnat tekevät erittäin tärkeää työtä meidän tärkeiden perustehtävien, niin koulutuksen, nuorisotyön kuin myös kulttuurin, liikunnan saralla, ja nyt olen huolissani näistä kuntien valtionosuuksista, jotka ovat laskemaan päin, ja hallitus on näistäkin säästämässä. Kyllähän se tulee näkymään tänä päivänä, kun tämä hallintouudistus on tehty, nimenomaan koulutuksen saralla. Mistä muusta kunnilla on varaa säästää kuin koulutuksesta, johon tänä päivänä menee kuntien isoin osuus rahoituksesta? Ja kun me olemme puhuneet paljon vaikkapa nuorison pahoinvoinnista, niin kaikki se tärkeä työ lähtee varhaiskasvatuksesta, koulutuksesta, ja sinne meidän tarvitsisi näinä aikoina panostaa entistä enemmän, jotta lasten hyvinvointi ei käänny entistä huonompaan suuntaan. [Timo Heinonen: 200 miljoonaa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

15.45 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Välihuutoa ei onneksi laskettu ajasta pois. — Kuntatalous, keskustan sote-malli, rankaisee kovalla kädellä niitä kuntia, arvoisa kuntaministeri, jotka panostivat ennen sotea vanhustenhoitoon ja sosiaali- ja terveydenhoitoon. Tämä on aivan järjetön tilanne. Ne kunnat, jotka laittoivat van-

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

hustenhoidon kuntoon, kun kriisi oli, ja panostivat terveydenhuoltoon ja sosiaalihuoltoon, kärsivät nyt näistä leikkauksista. Tulivatko nämä teille yllätyksenä? Minulle ainakin tulivat. Ymmärsiköhän edes keskusta, mitä tämä heidän sote-mallinsa kuntataloudelle ja kunnille tarkoittaa?

Kysyisin, kuntaministeri Ikonen, kun tämä on tullut teille pyytämättä ja yllättäen: millä tavalla uskotte, että kunnat tästä tulevat selviämään, vai pitääkö tässä tulla jollain muulla tavalla vielä kuntia vastaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

15.46 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministeri Ikoselle hyvästä puheenvuorosta.

Todellakin tämä sote on tullut kalliiksi. Se oli kallis hallinnollinen uudistus, mitä nyt maksellaan ja eteenpäin yritetään laittaa. Tämä hallitus yrittää sitä laittaa nyt eteenpäin, koska nyt eletään sitä sote-aikaa ja pitää katsoa kuitenkin eteenpäin, mutta kyllähän tämä koko sote oli iso moka, ei sitä pidä kieltäminen.

Mutta ministeriltä kysyisin siitä, että nythän kuitenkin tällä vaalikaudella perusopetukseen tulee se 200 miljoonaa lisää rahaa, ja tämä on aika iso ja hyvä asia. Eikö näin, että nuorisolle ja lapsille on hyvä tulevaisuus luvassa, vai kuinka? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.46 Pekka Aittakumpu kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on jo sotesta aika paljon päivän aikana keskusteltukin, ja on selvää, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tarvittiin. Sitä oikeastaan lähestulkoon kaikki puolueet kerrallaan ovat yrittäneet, ja on hyvä, että se viime kaudella saatiin.

Nythän on näin, että tilanne on monin tavoin muuttunut, sen me kaikki varmasti tunnustamme. Esimerkiksi tästä ennakoimattomasta kustannusten kasvusta huolimatta hallitus ei kuitenkaan ole pidentämässä hyvinvointialueille säädettyä alijäämän kahden vuoden kattamisaikaa edes määräajaksi. Nythän on tosiaan uhkana se, että hyvinvointialue joutuisi yhden tilivuoden alijäämän takia niin sanottuun arviointimenettelyyn.

Tässä tilanteessa hyvinvointialueet tosiaan tarvitsisivat hallitukselta ennen kaikkea joustoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluissa käynnissä ovat historiallisen suuren ja vaativan uudistuksen alkumetrit. Keskustan peruseriaatteena on, että näitä hyvinvointialueiden kustannuspaineita hillitseviä lakimuutoksia voidaan toteuttaa, mutta nämä rahat pitäisi jättää hyvinvointialueille, eikä niin kuin hallitus nyt tekee, että ne imuroidaan muihin menoihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista, olkaa hyvä.

15.48 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueuudistuksen tavoitteena oli turvata yhdenvertaiset palvelut, parantaa hoitoonpääsyä ja hillitä kustannusten kasvua. Ajattelen, että me kaikki varmasti jaamme nämä tavoitteet, ja on hyvä, että vihdoin on rakenteet uudistettu niin, että päästään sisältöihin. Mutta hyvinvointialueilta kuuluu nyt paljon huolia siitä, että vaikka kaikki ymmärtävät, että talouden sopeutusta tarvitaan, niin nyt tämä annettu aikataulu ja myös esitetyt summat tuntuvat koh-

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

tuuttomilta. Tämä uhkaa johtaa tilanteeseen, jossa tehdään aika hätiköidystikin pakolla sellaisia leikkauksia, jotka tulevat myöhemmin paljon kalliimmaksi. Sen takia toivoisin todella, että vähintään, mitä hallitus tekisi, olisi, että se pidentäisi tätä alijäämän kattamiseen annettua aikaa, jotta hyvinvointialueet voisivat sopeutua paremmin. Meillä on myös tilanne, jossa osa alueista on ollut jo pitkään integroituna ja siellä on jo tehty oikeastaan ne helpot säästöt ja helpot toimet, ja senkin takia alueet ovat aika erilaisessa asemassa. Olisi nyt äärimmäisen tärkeätä, että joustavuutta annettaisiin tähän uudistukseen enemmän.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

15.49 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden taloustilanne todella on vaikea. Taustalla ovat kustannuksia vastaava rahoituksen siirtyminen vajavaisesti kunnilta hyvinvointialueille, sote-sektorin yleistä linjaa korkeammat palkankorotukset, ostopalveluiden kustannusten kova kasvu ja koronan jälkeen patoutunut palvelukysyntä esimerkiksi.

Hyvinvointialueiden tämän vuoden mittava alijäämä — sehän ei ole hyvinvointialueiden oma vika, eivätkä ne ole itse sitä aiheuttaneet, vaan nämä poikkeukselliset olosuhteet. Mutta tämä alijäämäkuoppa tekee alueelle erittäin vaikeaksi turvata suomalaisten tarvitsemat sote-palvelut tällä hetkellä, mutta myös tulevina vuosina, sillä alijäämän kattamisvelvoite painaa päälle kovasti eri alueilla. Suomalaisten sote-palveluiden turvaamiseksi tulisi-kin pikaisesti pidentää alijäämän kattamisaikaa edes väliaikaisesti ja tehdä rahoitusmalliin muut tarvittavat linjaukset. Muuten alueet todellakin alkavat tekemään näitä lyhytnäköisiä ja kalliiksi tulevia leikkauksia.

Arvoisa puhemies! Rahoitusvastuu on nyt valtiolla, ja on hallituksen velvollisuus nopeasti valmistella tarvittavat korjaukset rahoitusmalliin. Kysyisin ministeriltä: milloin voimme niitä odottaa eduskuntaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.50 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen yrittänyt perehdyttää itseäni niin hyvin kuin mahdollista tähän hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitusproblematiikkaan. Valtiovarainvaliokunnassa meillä on ollut kuultavana VM:n eri osastopäälliköitä ja ylijohtajia, budjettipäälliköitä, ja heiltä olen sitten vielä konkreettisilla kysymyksillä täydentänyt tietämystä.

Nyt kysyn ministeri Ikoselta saman kysymyksen, jonka esitin hänelle henkilökohtaisesti tässä pari viikkoa sitten. Nythän tässä täydentävässä budjettiehdotuksessa vähennetään 39 miljoonalla eurolla hyvinvointialueiden rahoitusta. Mistä se johtuu? No, minulla on oma otaksuntani, että se johtuu siitä samasta syystä, josta syystä kuntien rahoitusta vähennetään vielä paljon enemmän, mutta hallitus meni kiireellä korjaamaan sitä kuntien rahoitusta lykkäämällä sen vaikutusta myöhemmäksi mutta ei puuttunut lainkaan sitten tähän hyvinvointialueiden rahoitukseen. Eli tämä johtuu siitä, että selvisi silloin 17. marraskuuta tämä vuoden 22 verotuksen tilanne ja rahat jaettiin vuoden 22 todellisen käytön mukaan sote-palveluiden ja peruspalveluiden kesken — sen heijastusvaikutuksestahan tässä on kysymys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

15.51 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kunnat ja hyvinvointialueet ovat symbioosissa keskenään, ja kunnat ovat hyvinvointialueelle paras kumppani jatkossakin, ja oikeastaan sen voisi sanoa, että ainut kumppani, joka voi vaikuttaa hyvinvointialueitten tulevaan kehitykseen. Kysyisinkin nyt sitä, kun täällä paljon tänään puhuttiin hyvinvointialueitten rahoituksesta ja koko ajan se oli siinä mallissa, ja tosiasiasa kuitenkin se mallin rahoitustarve tulee sieltä asiakastarpeista, niistä palvelutarpeista, ja siihen pitäisi pystyä vaikuttamaan tavalla tai toisella vähän pitemmälläkin tähtäimellä, ja kunnat ovat tässä avainasemassa, niin kysyisin sitä, että nyt kun tämä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on keskiössä siinä, että voidaan vaikuttaa asiakasvirtoihin, niin mitä toimenpiteitä on mietinnässä esimerkiksi tässä VOS-uudistuksessa, että sille tulisi parempia kannusteita tehdä sitä asiaa kunnissa nykyistä enemmän? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

15.52 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yli neljäsosa koko valtion budjetista menee hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden talouden tilanne vaikuttaakin merkittävästi julkisen talouden vahvistamistavoitteisiin ja siksi onkin tärkeää, että jokaisella hyvinvointialueella tiedostetaan valtion taloudellinen tilanne.

Erityisesti me kansanedustajat, jotka toimimme päätöksentekijöinä hyvinvointialueilla, olemme paljon vartijoina. Olen itse Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallituksen jäsen, ja alueemme taloudellinen tilanne onkin yksi Suomen heikoimmista. Silti alueemme hallituksen jäsenet, myös ne, jotka täällä kansanedustajina toimivat, ovat esittämässä menolisäyksiä virkamiesten ja lautakuntien esittämiin ensi vuoden raameihin. Edelleen toivotaan myös lisää rahaa ja alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämistä, vaikka hallitus onkin viestinyt vahvasti ja johdonmukaisesti, että näin ei tule tapahtumaan.

Hyvinvointialueiden tulot kasvavat noin miljardi euroa ensi vuonna, ja silti alueiden tulot eivät riitä menoihin. Pyytäisinkin ministeri Ikosta vielä kertaamaan, että miten me voimme auttaa hyvinvointialueita kehittämään palveluita siten, että ihmiset saavat kustannustehokkaasti palveluita.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

15.54 Vesa Kallio kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalvelujen siirryttyä kunnilta hyvinvointialueille useat kunnat joutuvat maksamaan valtiolle negatiivisia valtionosuuksia. Marraskuussa päivitettyjen laskelmien jälkeen ensi vuonna olisi jopa 15 kuntaa, joilla valtionosuus on negatiivinen. Negatiivinen valtionosuus tarkoittaa, että kyseessä olevat kunnat maksavat valtiolle takaisin valtionosuuksia, joita valtio on antanut kunnille kuntalaisten tarvitsemien ja valtion määrittämien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi.

Mistä nämä valtiolle maksettavat rahat on kunnissa mahdollista löytää? Käytännössä suurimmassa osaa negatiivisten valtionosuuksien kuntia ainoa keino on pistää käsi kuntalaisten taskuun ja kerätä enemmän veroja. Suomessa on tämän tilanteen myötä kahdenlaisia kuntia: niitä, jotka saavat valtion rahoitusta valtion määrittämiin lakisääteisiin tehtäviin, ja niitä, jotka maksavat valtiolle näiden tehtävien toteuttamisesta. Onko myös niin, että negatiivisten valtionosuuksien kuntien työntekijät maksavat jatkossa kunnalle työssäkäymistään?

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

15.55 Joakim Vigelius ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio on läpi syksyn sätinyt hallitusta leikkauksista, jotka tosiasiallisesti ovat pikemminkin isoilta osin indeksijäädytyksiä ja -jarrutuksia, mikä tarkoittaa siis sitä, että rahaa ei suinkaan viedä palveluista pois, vaan niiden annetaan ensi vuonna kasvaa vasemmiston tahtomaa vähemmän. Kaikkihan me tiedämme, että taloutta ja sen kestävyyttä ei voida rakentaa pelkästään vasemmiston halujen varaan, koska silloin me ei olla kestäväällä tiellä. Meidän täytyy ymmärtää, että viimeisen 20 vuoden aikana, kun Suomi on käytännössä velkaantunut ja meidän menopuoli ei ole pysynyt tulojen kanssa samassa veneessä, niin siitä huolimatta nimenomaan menojen sitominen indekseihin on lisääntynyt, ja sen seurauksena nykyisin valtion budjetista noin 60 prosenttia on sidottu indekseihin, [Hanna Sarkkinen: No se on hyvä!] ja se tarkoittaa yli 50:tä miljardia euroa valtion budjetista, ja sinne tulee prosenttien korotuksia kaikkiin näihin menoeriin joka ainoa vuosi. [Puhemies koputtaa] Ja jos näihin ei voida kajota ja samalla tyrmätä kaikki hallituksen leikkaukset, niin jäljelle jää se vasemmiston suosikki, [Puhemies koputtaa] mikä on aina: ”lisää veronkorotuksia”. Ja se ei tälle hallitukselle käy.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

15.56 Oras Tynkkynen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Kustannusten kasvun hillitsemiseksi hyvinvointialueilla pitää luonnollisesti miettiä toimintatapoja uudelleen, ja siihen on monia mahdollisia keinoja. Säästöjä voi hakea vaikka ict-järjestelmistä ja toimipisteverkosta, hankinnoista, heikosti vaikuttavista hoidoista.

Mutta nyt kun seuraamme, millaisia päätöksiä hyvinvointialueilla ympäri Suomea tehdään, niin herää aika iso huoli. Siellä haetaan paljon säästöjä tavoilla, jotka voivat itse asiassa aiheuttaa lisää kustannuksia joko toisaalla tai myöhemmin. Jos vaikka karsitaan vuodeosastopaikoista sillä seurauksella, että ihmiset juuttuvat ylipaikoille päivystykseen, niin se on paitsi epäinhimillistä myös kallista. Ja toiseksi: osa näistä säästöistä revitään yksinkertaisesti palvelun laadusta ja saatavuudesta. On paljon suunnitelmia, joissa vaikka ikäihmisten hoitopaikkoja yksinkertaisesti vähennetään, ja se tarkoittaa sitä, että ihmiset voivat jäädä kituuttamaan turvottomasti kotiin.

Kuvasitte, ministeri, tiedossa olevia uudistuksia. Miten pystyttäisiin paremmin puuttamaan siihen, että hyvinvointialueet hakisivat säästöä näistä toimintatavoista [Puhemies koputtaa] eivätkä vaikka palvelun laadusta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

15.58 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On oikein, että hallituksen päätöksellä valtionosuusvähennystä vuodelle 24 lievennetään, sillä äkillisesti muuttunut tilanne rahoituksessa olisi ollut kunnille täysin kohtuuton. Ensi vuodelle tehtävä helppotus ja jälkikäteisen valtionosuusvähennyksen pidempi jaksottaminen eivät kuitenkaan tuo kunnille yhtään lisäeuroa. Hallituksen tulee selvittää kaikki mahdolliset toimenpiteet kuntien tilanteen helpottamiseksi heti alkavan vuoden alkupuolella.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Kysyisin ministeriltä: oletteko te hallituksessa korjaamassa kuntien rahoitusta heti kevään kehysriihessä, ja millä keinoin hallitus varmistaa kuntien mahdollisuuden selviytyä lakisääteisistä tehtävistään myös tulevaisuudessa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

15.58 Mari Kaunistola kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien yksi tärkeimmistä tulevaisuuden tehtävistä. Hallitus edistää lapsimyönteisen yhteiskunnan rakentamista, huomioita kiinnitetään perheiden hyvinvointiin ja varhaiseen tukeen. Toisaalta ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja valinnanvapautta palveluissa lisätään sekä mahdollistetaan monipuolinen palveluntunto. Kysyisinkin ministeriltä: miten kuntia voitaisiin sparrata tai tukea tämän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön osalta, eli onko valtiolta tulossa kunnille onnistuessaan porkkanoita?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

15.59 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lähdin itse aikoinaan mukaan politiikkaan Kataisen hallituksen aikana ministeri Virkkusen tehdessä rajuja päätöksiä. Omaa kotikuntaani oltiin liittämässä Joensuuhun monen muun kunnan kanssa, ja lähdimme taistelemaan Outokummun itsenäisyyden puolesta. Kaupunki on edelleen olemassa ja voi olosuhteisiin nähden hyvin. Hyvä, että siihen kuntaliitospakkoon ei päädytty.

Tilanne on nyt todella vakava kuntataloudessa, kuten täällä on todettu. Itse ajattelen näin, että kunnat ovat paljon enemmän kuin mikään hallinnollinen järjestelmä: ne ovat ihmisten koteja. Ne liittyvät vahvasti ihmisten identiteettiin, ja nyt kysynkin ministeriltä aivan suoraan: mikä on teidän ajattelumallinne kuntaliitoksista? Onko kokoomuksen suurkuntamalli mahdollisesti tulossa taas uudelleen, ja jos ei suoraan, niin ollaanko näillä valtionosuus uudistuksilla pakottamassa kuntia sitten liittymään yhteen? Itse en usko, että kuntaliitokset ovat tie yhtään sen paremmin pärjäävään kuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

16.00 Mira Nieminen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan kunnat ja kuntataloudet ovat tällä hetkellä isoissa haasteissa. Kunnat erilaistuvat ja joutuvat sen todellisuuden eteen, että niissä joudutaan tekemään myös erilaisia toimenpiteitä ja erilaisia tehtäviä. Hyvinvointialueitten rahoituksen osa-alueelle tarvitaan uudistuksia, sillä totta kai on meille kaikille tärkeää, että meidän palvelut toimivat siellä, mutta myös tähän valtionosuusjärjestelmään. Täällä puhuttiin negatiivisista valtionosuuksista, ja näitä lasku- virheitä on riittänyt tälle hallitukselle ihan riittävästi. Näihin toimenpiteisiin ei pitäisi mennä, että kunnat joutuvat maksamaan omista palveluistaan. Siksi hallitus onkin käsittääkseeni päättänyt tehdä, arvoisa ministeri, pikaisesti valtionosuusjärjestelmän uudistuksen. Olen käsittänyt, että työ on myös lähtenyt eteenpäin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

16.01 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun tässä mittavassa kokonaisuudessa vain yhteen asiaan, ja se on tämä surullisenkuuluisa perjantaipäivä tuolta marraskuulta, kun verotuksen valmistuttua kaikille valkenivat nämä uudet tiedot, kuinka paljon vielä kuntien valtionosuuksia tulisi jatkossa leikata. Onneksi nyt sitten ensi vuodelle kohdennettuja leikkauksia hallitus myöhensi eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Syy, minkä takia tähän puutun, on se, että tässähän on annettu ymmärtää, että tämä olisi nyt jotenkin nyt sitten edellisen kauden syy. On tietenkin ihan tyyppillistä, että aina kulloinenkin hallitus syyttelee asioistaan edeltäjiään, mutta sitä periaatetta, että sote-uudistus tehdään kustannusneutraalisti — siitähän tässä on kysymys, että kunnilta siirretään saman verran tuloja kuin menoja on siirretty — ei käsittäkseni kukaan tässä salissa vastustanut, ja nyt olisin pyytänyt ministeriltä kommenttia tähän. Eikö ole niin, että tätä seikkaa, mistä syystä tämä leikkaus nyt tuli, kukaan täällä ei ole kyllä aikaisemmin vastustanut?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

16.03 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Tynkkynen itse asiassa sivusi minun lempiaiheeni eli näitä vähähyötyisiä hoitoja, enkä malta olla käyttämättä tilaisuutta jälleen kiinnittää huomiota niihin.

Meillä on hyvin vakuuttavat arviot, vähän hankalasti tutkittavasta aiheesta tosin, että länsimaisissa järjestelmissä 10—30 prosenttia on vähähyötyisiä hoitoja — haittaa, hukkaa, siis todellakin jopa haitallista toimintaa. Tämä sisältyy hoitoihin, tämä sisältyy tietojärjestelmiin, johtamisjärjestelmiin, organisaatorakenteisiin. Jos lievimmän vaihtoehdon mukaan katsotaan, niin meilläkin on sitä miljarditolkulla tässä meidän järjestelmässämme sisällä. Ja kun se on nyt saatu hallitusohjelmaan, niin oikeastaan kysymys ministerille on: kuinka hyvinvointialueet ovat sitoutuneet tähän niin sanottuun hukkajahtiin? Tiedän, että ammattikunnissa siihen olisi kovasti intoa, jos se saadaan pystyyn. Siltä sektorilta olisivat käytännössä melkein kaikki meidän vajeet haettavissa kaikista helpoimmalla tavalla, niin sanotusti matalalla roikkuvista hedelmistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

16.04 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka eri tavalla hallitus näyttää suhtautuvan kuntien rahoitushaasteisiin ja hyvinvointialueiden rahan riittävyyden ongelmiin. On hyvä, että hallitus valmisti nopeasti esitykset, joilla tämä kuntien saama ikävä yllätys valtionosuusleikkauksista kompensoitui ensi vuodelle, ja hallitus on todennut, että 2025 lähtien sillekin etsitään ratkaisua — erittäin hyvä niin. Mutta minua ihmetyttää se, miksi hallitus ei etsi ratkaisua hyvinvointialueiden erittäin vaikeisiin rahoitushaasteisiin samalla tavalla kuin se etsii ratkaisua kuntien ongelmiin. Kuitenkin kyse on suomalaisten kannalta elintärkeistä sosiaali- ja terveyspalveluista ja niiden saatavuudesta.

Arvoisa puhemies! Kuntien rooli ja kuntien talous ovat todella muuttuneet, joten valtionosuusuudistus on tarpeen, ja on hyvä, että hallitus sitä valmistelee. Samaan aikaan tulisi turvata palveluita väestöään menettävissä pienissä kunnissa ja investointipaineita kokeissa kasvukaupungeissa. Kysyisinkin ministeriltä: onko teillä ajatusta siitä, miten nämä hyvin erilaiset tarpeet voidaan yhteensovittaa uudessa valtionosuusjärjestelmässä?

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

16.05 Veijo Niemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri! Nyt me molemmat hyvin tiedämme Pirkanmaan hyvinvointialueelta nämä ongelmat, kun siellä molemmat olemme aluevaltuutettuina. Mutta en varsinaisesti puutu siihen, vaan tähän, mitä edustaja Heinäluoma sanoi tästä, että ainoa, mistä voidaan säästää, on sivistys. Näin se varmaan onkin. Mutta voi ajatella myös niin päin, että voisivatko kunnat myöskin tienata. Nimittäin, jos me helpotamme kunnissa, vaikkapa siellä omassa Lempäälässä, kaa-voitusta, suunnittelutarveratkaisua, saamme lisää veronmaksajia, saamme lisää kuntaan väkeä, saamme rakennustoimintaa, jopa helpotettua rakennusliikkeitä, mitkä ovat ahdingossa, ja jos laajennamme myös valtakunnallisesti tätä kokeilua, missä nopeutetaan ja helpotetaan rakennuslupien saantia, tässä saattaisi olla yksi hyvä ratkaisu asiaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

16.06 Lotta Hamari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen lisäksi, että sote-palveluihin esitetyt säästöt ovat ylimitoitettuja ja vaarantavat palveluiden saatavuuden ja laadun, hyvinvointialueille olisi annettava riittävät resurssit ja työrauha, jotta välttyttäisiin lyhytnäköisiltä säästötoimilta alueilla. Yksi sote-uudistuksen tavoitteista oli perustason vahvistaminen, ja nyt näyttää siltä, että tämä tavoite on valitettavasti karkaamassa.

Olen ihmetellyt ääneen, että muilla toimialoilla pyritään tuottavuuden ja vaikuttavuuden haasteita ratkomaan osaamistason nostolla, tutkimuksella ja teknologialla. Sote-alalla tuntuu olevan päinvastainen visio. Meillä ei missään nimessä ole varaa laskea osaamistason — päinvastoin, pitäisi pyrkiä edistämään näyttöön perustuvia menetelmiä ja deimplementoimaan vähähyötyisiä menetelmiä. Olisinkin kysynyt: miten hallitus edistää näyttöön perustuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

16.07 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä oli edellä ihan ansiokas kommentti tästä luvituksen helpottamisesta, jolla kunnat ja kaupungit pysyisivät vauhdittamaan näitä rakennusprojekteja. Nyt valitettavasti on se tilanne, että tämä suhdanne ajaa täysin päinvastaiseen tilanteeseen, ja kun hallitus ei ole suostunut tuomaan eduskunnalle rakennusalan elvytyspakettia, niin tästä uhkaa tulla kyllä ensi vuodelle synkenävä kierre, jossa rakennusliike toisensa jälkeen menee konkurssiin ja siten, varsinkin täällä pääkaupunkiseudulla, koko rakennusala uhkaa mennä maihin. Ja siitä tulee kyllä iso lasku myös kaupungeille tulopuolelle mutta myöhemmin sitten tähän kohtuuhintaiseen asumiseen, ja tästä kannan kyllä syvää huolta. Ja niin on Helsingin kaupunkikin kantanut. Meillä on tällä hetkellä oma pohdinta käynnissä, että kun hallitus ei suostu tekemään toimia, niin miten kaupunki voi omilla rajallisilla keinoillaan vauhdittaa tätä suhdannetilannetta. Toivoisin, että hallitus itse asiassa ottaisi oppia Helsingin kaupungin ajattelusta, [Puhemies koputtaa] jossa nähdään, että tarvitaan myös julkisen vallan toimia. [Vilhelm Junnila: Asuntotilanne onkin huippu! — Jenna Simula: Kannattaisi rakentaa enemmän!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

16.08 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämäkin asiakohta ja kaikki muut asiakohdat, mistä täällä on keskusteltu kuluneiden viikkojen aikana, muistuttavat siitä tosiasiasta, että maalla ei ole rahaa. Jossain kohtaa sen sijaan, että pohditaan, kuinka paljon voitaisiin lisätä jokaiselle sektorille lisää tehtäviä, lisää vastuuta ja lisää velvollisuuksia, voitaisiin pohtia, kuinka paljon näitä vastuuta, velvollisuuksia ja tehtäviä voitaisiin ottaa julkisilta toimijoilta pois. Ja tästä kiitänkin hallitusta, että tästä on useita mainintoja muun muassa hallitusohjelmassa.

Haluaisinkin kysyä ministeriltä, miten nämä tehtävien tarkastelut hyvinvointialueiden osalta, kuntien osalta ja muiden viranomaisten osalta etenevät, koska on ihan selvää, että vuosikymmenten aikana tässä maassa niitä on merkittävässä määrin lisätty. Nyt kun meillä alkaa olla ihan selviä ongelmia selviytyä näistä nykyisistä menoista, lienee päivänselvää, että ainakin jonkunäköiseen tarkasteluun näiden tehtävien osalta voitaisiin lähteä, eikä suinkaan ylöspäin vaan nimenomaan poispäin eli alaspäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

16.09 **Pekka Aittakumpu kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin vielä nostaa tähän keskusteluun tuulivoiman, kun viime viikolla meilläkin päin tuolla pohjoisessa herätti keskustelua Maaseudun Tulevaisuuden uutinen siitä, että tuulivoimasta kunnille maksettavaa kiinteistöveroä oltaisiin laittamassa niin sanottuun tasaukseen. Tässä asiassa kannattaisi kuitenkin olla hyvin maltillinen ja varoa erilaisia jyrkkiä käännteitä. Moni on huolissaan, miten kunnille on käymässä. Tuulivoimarakentamisen edistämisen kannalta kuntien valtionosuusjärjestelmään voidaan tehdä erilaisia kuntien kannalta kannustavia elementtejä tietysti, mutta haluaisin nyt kysyä kuntaministeriltä: energiastrategian kannalta kun on erityisen vahingollista nyt syntynyt epätietoisuus kuntien kannalta, saadaanko tästä nyt sitten tieto, mitä tulee tapahtumaan, vasta vuonna 25, kun uudistus olisi tarkoitus toteuttaa vuoden 26 alusta, vai mikä on tilanne tämän tasauksen osalta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

16.10 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on monta kertaa mainittu tämä hyvinvointialueitten tasausalijäämän kattaminen. Hyvinvointialueiden johtajilta on tullut hyvä ehdotus siihen, että vuodesta 25 eteenpäin tätä alijäämän kattamista tehtäisiin, ja siinä on yksi polku ratkaista tämä kysymys.

Mutta se, minkä takia pyysin tämän puheenvuoron, liittyy siihen, että kuntien taloudessa on kuitenkin nyt haastavat ajat lähitulevaisuudessa ja meillä on kaksi aika isoa asiaa, jotka meidän pitää ratkaista.

Toinen liittyy tähän TE-uudistukseen vuodesta 25 eteenpäin. Sieltä tulee myöskin kunnille semmoisia taloudellisia rasitteita, mitä peruspäivärahasta ja työmarkkinatuesta ei aikaisemmin ole ollut. Sieltä tulee kunnille menoja, joita ei ole vielä pystytty laskemaan, ja ne pitäisi ehkä selvittää.

Toinen asia on isojen ja pienten kuntien velvoitteet, ovatko ne jatkossakin samoja. Itse olen sitä mieltä, että velvoitteita ei nyt kunnille erityisesti pidä lisätä. [Puhemies koputtaa] Miltä näitten yhteisten velvoitteiden tulevaisuus näyttää tästä eteenpäin? — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Myönnän vielä vastauspuheenvuoron edustaja Junnilalle, ja sen jälkeen ministerillä on mahdollisuus vastata esitettyihin kysymyksiin. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

16.12 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeisessä puheessa mainittiin alijäämä. Valtiovarainvaliokunnan mietinnönkin mukaan on ilmeinen riski, että Suomi ei tule EU:n viitearvoa enää, tätä kolmea prosenttia bruttokansantuotteesta, välttämättä täyttämään. Tämä on hyvin huolestuttavaa.

Mutta kysyisin ministeriltä hyvinvointialueiden säästöistä, tai oikeastaan säästötavoitteista. Hallitusohjelmaan on merkattu tämä noin 900 miljoonan euron säästöpotentiaali, joka tulisi kuntien omilla toimilla ja tehostamisella alueilla. Kysyn: millainen riski näiden säästöjen toteutumismahdollisuuksissa piilee jatkossa? Tämäkin on sellainen asia, johon ainakin Valtiontalouden tarkastusvirasto on kiinnittänyt huomiota, miten tämä mahdollisesti realisoituu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

16.13 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aloitan ensin tästä kuntapuolesta — koetin laittaa asioita ylös, toivottavasti saan kaikkiin kohtiin vastatua.

Ensinnäkin lähdän ihan tästä, mitä edustaja Heinäluoma alussa totesi, että kuntien tehtävät ovat todella tärkeitä meidän yhteiskunnan kannalta jatkossakin. Sen takia halutaan pitää myöskin niistä kiinni, ja meillä hallituksen lähtökohtanakin oli se, että me emme halua esimerkiksi koulutuksesta säästää. Sitä varten sinne lisättiin tällä hallituskaudella se 200 miljoonaa euroa perusopetukseen ja myöskin sinne tasa-arvorahan vakainaistamiseen 50 miljoonaa euroa, muun muassa. Kaikkiaan, kun tässä on puhuttu siitä, miten tämä meidän talousarvio vaikuttaa kuntatalouteen, tällä kyllä on lievästi vahvistava vaikutus kuntatalouteen kuitenkin — se kokonaiskuva kannattaa muistaa.

Myöskin siitä olen samaa mieltä, mitä täällä useammassakin puheenvuorossa tuli esiin, että kunnat ovat tämän sote-uudistuksen jälkeen hyvin erilaisissa asemassa. Eli tässä on tehty tämä sote-uudistus pitkälti soten tarpeista käsin, ja nyt sitä varten tarvitaan myöskin tämä valtionosuusjärjestelmäuudistus seuraavassa vaiheessa.

Täällä kysyttiin myöskin tästä muutaman viikon takaisesta uutisesta: silloin kun verotus oli valmistunut, tuli tämä yllättävä tieto siitä, että kuntien valtionosuuksista olisikin leikkauttamassa tämän sote-lainsäädännön vuoksi merkittävästi suurempi osuus. Kyllä siihenkin lähdettiin sitten hallituksessa heti suhtautumaan vakavasti. Ensin valmisteltiin ratkaisu vuodelle 24, kun tiedettiin, että kunnat ovat jo tehneet talousarviot ja lyöneet veroprosenttinsa lukkoon, eli haettiin tämä tämmöinen porrastusratkaisu, jolla ensi vuodelle varmistettiin, että kunnille ei tule tällaista äkkijarrutusta — liittyen muuten tähän keskusteluun näistä rakennusalan toimista: jos siinä olisi toimittu äkkiä, niin siinähan olisi ollut nopeasti kunnilla tilanne, että olisi lyöty nekin rakennusinvestoinnit lukkoon tai tehty koulutussäästöjä, ja ne olisivat olleet kestäättömiä tilanteita. Että ihan senkin takia haluttiin nopeasti se tilanne ratkaista, ja sitten haetaan niitä pitkän aikavälin kompensointikeinoja. Ja kun siitä aikataulusta kysyttiin, niin meillä on tavoitteena hakea näitä kompensoinnin ratkaisuja kehysriihen mennessä. Sitten pidempää aikaväliä kohti ollaan tekemässä tätä valtionosuusjärjestelmän uudistusta.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Siitä oli useampikin kysymys. Valtionosuusjärjestelmäuudistuksessa tosiaan on tarkoitus viedä eteenpäin HYTE-tehtäviä — ainakin edustaja Lyly kysyi täällä näistä hyvinvoinnin edistämisen tehtävistä — ja TE-uudistuksen kysymyksiä, mitä täällä nousi esiin, huolehtia myöskin näitten negatiivisten valtionosuuksien kuntien tilanteen ratkaisusta. Ei ole tarkoituksenmukaista, että kunnat maksavat valtiolle päin. Toki sitten erikseen ovat nämä koulutuksiin liittyvät korvaukset, jos toinen kunta vastaa kunnan koulutuspalveluista, mutta yleisesti koetetaan hakea siihenkin ratkaisuja. Siihen muuten nyt tänä syksynä, juuri viime viikolla, tehtiin harkinnanvaraisista valtionosuuksista päätökset. Siinä hakijoita oli 56 kuntaa, ja 29 kuntaa sitä sai, ja siellä oli useita negatiivisen valtionosuuden kuntia, jotka saivat pientä helpotusta tilanteeseensa sitä kautta. Ja ylipäättään tässä valtionosuusjärjestelmäuudistuksessa pyritään yhteensovittamaan erilaisia tarpeita, tunnistetaan se, että meillä on hyvin erilaisia kuntia: on väestöä menettäviä kuntia, jotka pyrkivät selviämään palveluista, ja toisaalta on kasvavien kaupunkien uudenlaisia sosiaalisia ongelmia tai on investointitarpeita. Koetetaan tunnistaa tätä kaikkea siinä yhteydessä.

Ja vielä tuulivoimasta — taisi olla edustaja Aittakumpu, joka kysyi siitä: Tosiaan tässä on ollut vähän väärääkin tulkintaa liikkeellä. Tosiaan meillä hallitusohjelmassa on kirjattu vaan, että tasauksia arvioidaan verotuksen puolella. Siinä virkakunta tekee ihan normaalia työtä, he arvioivat kaikki erilaiset keinot, mutta me ei hallituksena olla kyllä minkäänäänköistä tavoitetta asetettu, että tähän tavoiteltaisiin jotakin muutosta. Tunnistetaan kyllä hyvin se kuntien motivaatio tehdä tällaisia vihreän siirtymän investointeja tuulivoimaan ja muuta, mutta ainakaan sentyypistä tavoitetta työlle ei ole. Minusta se on normaalia virka-valmistelua, mitä siinä tehdään.

Kuntaliitoksia me ei olla asetettu minkäänäköiseksi tavoitteeksi. Se on enemmänkin niin, että suhtaudutaan avoimesti. Jos joku kunta näkee, että se on heille ratkaisu, niin totta kai tuetaan sitä, mutta enemmän tämä kuntauudistus on nyt tehtävien kautta tapahtuvaa uudistumista.

Täällä oli myöskin näitä rahoituksen muita ikkunoita. Tervehdin niitä erittäin suurella ilolla, jos sellaisia löytyy myöskin kuntien puoleen.

Ja mitä tuli sitten tästä normien purusta, niin erinomaisen hyvä nosto. Se on käynnissäkin tällä hetkellä. Jokainen suomalainen, jokainen ihminen, voi jättää tällä hetkellä otakan-taa.fi-sivuilla ehdotuksia siitä, miten kuntien normeja voi purkaa. Ja toisaalta myöskin kunnille on lähtenyt nyt kyselyjä. He voivat tehdä ehdotuksia joko suoraan lainsäädäntöön tai kokeiluiksi, joita voidaan tehdä.

Arvoisa puhemies! Tässä tuli nyt näitä kuntapuolen asioita. Voin sitten erikseen pyytää puheenvuoron näiden hyvinvointialueita koskevien kysymysten vastaamisiin. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Jatketaan sitten hetken vielä tätä debattia. — Elikä edustaja Mikkonen.

16.18 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien tehtävien karsiminen on ollut varmaan semmoinen yksi ikiaikainen tavoite, jota on monta kertaa yritetty. En muista milloin se oli, mutta muistan, että kerran tämän savotan tuloksena oli se, että ehkä kuntien solarium-valvojat voisi poistaa, mutta siinäkään ei taidettu onnistua.

Olisinkin kysynyt, että koska sinänsä ajatus siitä, mitä kuntien tehtäviä on ja minkä verran ja tulisi olla, on asia, joka aina nousee keskusteluun, niin mitä te olette nyt ajatelleet?

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Onko teillä valmiutta myös sitten lähteä etsimään ratkaisua, jossa eri kunnilla olisi sitten erityyppisiä tehtäviä tai kuntakenttää jotenkin jaettaisiin sitten eri lailla erityyppisiin kuntiin, joille asetetaan erilaisia velvoitteita, vai millaisia ajatuksia teillä on tästä mahdollisesta kuntien tehtävien karsimisesta, mikä nytkin kuitenkin hallituksen tavoitteena on? Ja niin kuin itse juuri totesitte, siihen myös mietitään näitä erilaisia keinoja ja kysytään niitä kansalaisiltakin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinäluoma.

16.19 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä hallituksen rajut sosiaaliturvaleikkaukset aiheuttavat kyllä myös kuntatalouteen välillisesti isoja vaikutuksia. Kuntaliittohan on arvioinut, että nämä vaikutukset voivat olla jopa 100 miljoonan euron luokkaa vuositasolla sitä kautta, että ihmiset siirtyvät esimerkiksi toimeentulotuen asiakkaisiksi.

Tämä on kyllä erittäin vakava viesti, ja olen huolissani erityisesti pääkaupunkiseudusta ja tulevista vuosista, kun meillä täällä näkyy tämä rakennusalan huono suhdanne aivan erityisellä tavalla ja nyt jo syksyn aikana olen saanut paljon ihmisiltä viestejä. He ovat huolissaan siitä, miten heillä on varaa asua ja käydä töissä Helsingissä. Kun hallitus poistaa tämän Helsingin oman aseman asumistuen luokassa, niin he joutuvat siirtymään tähän muuhun porukkaan, ja sitten se on suora leikkaus helsinkiläisten asumisen tukeen. Joten toivon, että hallitus vielä tarkistaa omaa linjaansa, koska kyllähän se pitäisi olla kaikkien etu, että myös pääkaupunkiseudulla ihmisillä on varaa asua, tehdä töitä, myös matalapalkka-aloilla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nieminen. — [Edustaja Niemi avaa vahingossa mikrofoninsa — Veijo Niemi: Anteeksi, Niemi ja Nieminen! — Puhemies naurahtaa] — Nieminen oli tällä kertaa. [Mira Nieminen: Olin kuulevinani oikein, että päätekin siellä oli!]

16.21 Mira Nieminen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Joo, kuntatalouden vaikutuksia. Asuntopoliittisessa kuplassahan me elettiin jo, ja tämä oli tavallaan odotettava tapahtuma tähän jatkumoon. Toki ihmisten toimeentulosta on oltava huolissaan.

Mutta jatkamme TE-uudistusta hallituksen toimenpiteillä, ja tästä on odotettavissa ainakin niitä työllisyysvaikutuksia ja apua sitten sille puolelle, että ihmiset löytäisivät uutta työtä tai uusia työpaikkoja.

Hallitus on myös tekemässä aluehallintouudistusta, missä osa on tätä TE-uudistusta, mutta myös nämä elyt ja avit, eliikkä puretaan hallintoa, jota kautta sitten pyritään luomaan myös uutta elinvoimaa ja kasvua, mikä on äärettömän tärkeää tälle kokonaisuudelle, ja sitä kautta tietysti sitten saadaan investointeja alueelle. Kysynkin arvoisalta ministeriltä: pystyttekö kertomaan näistä teema- ja kumppanuussopimuksista, millä tähdätään juuri siihen, miten sitten kunnat ja alueet pystyvät näissä vaikeissa tilanteissa myös hakemaan apua ja uutta suuntaa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hanna Räsänen.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

16.22 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jatkan oikeastaan samasta aiheesta kuin edustaja Heinäluoma, mutta Pohjois-Karjalan näkökulmasta. Katselin just huolestuneena tuossa STM:n raportteja, kuinka nämä sosiaaliturvaleikkaukset tulevat kohtelemaan eri alueita, ja siellä oli Pohjois-Karjala ykkösenä huonossa päässä, tässä negatiivisessa kohtelussa alueellisesti. Sehän perustuu siihen, että meillä on paljon rakenteellista työttömyyttä, meillä on pienituloisia ihmisiä, ja nyt näyttää siltä, että myös nämä leikkaukset kohdistuvat moninkertaisesti tänne pohjoiskarjalaisiin ihmisiin.

Tässä taas korostuu sitten se rajapinta hyvinvointialueitten ja kuntien välillä, koska se ennalta ehkäisevä työ, tavallaan se ihmisten kunnon ylläpitäminen eli se, että he jaksavat pyrkiä sinne työhön ja että perheet voivat hyvin, jää kuitenkin sinne kuntien kontrolle pitkälti ennen sitten hyvinvointialueita. Nyt kysynkin: Millä aikataululla näitä HYTE-kertomuksia ja -uudistuksia ollaan tekemässä, kun nämä leikkauksethan iskevät heti päälle ja ihmisten arjessa rupeavat näkymään piakkoin? Ja onko sitten näin, että se harmaa rajapinta hyvinvointialueitten ja kuntien välillä jää sitten pitemmäksi aikaa, kun itse vaikutukset tulevat, eli aikatauluja näille HYTE-uudistuksille?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

16.23 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on aiheellisesti puhuttu paljon kunta- ja hyvinvointialueiden taloudesta ja siihen liittyvistä haasteista. Haluan kuitenkin nostaa pari muuta teemaa esille.

Toinen liittyy digitalisaatioon ja digitaalisiin palveluihin. On erittäin tärkeää, että jatketaan toisaalta työtä digiosattomuuden torjumiseksi mutta toisaalta myös varmistetaan se, että kaikki julkisen hallinnon palvelut ovat saatavilla myös muuten kuin digivälinein eli myös puhelimella tai kasvokkain asioimalla, koska meillä on erittäin paljon Suomessa ihmisiä, jotka eivät digivälineitä joko osaa tai pysty käyttämään tai halua käyttää, ja on kuitenkin perusoikeus saada palvelut myös muilla kuin digivälineillä. Toivon, että tätä viestiä vahvistetaan ja pidetään huolta, että kaikki viranomaiset näin toimivat.

Toinen liittyy tuottavuusohjelmaan. Olen huolissani siitä, miten nämä hyvin mittavat julkisen hallinnon säästöt, mitä hallitusohjelmaan liittyy 25-vuodesta eteenpäin, voidaan viedä läpi niin, että ei vaaranneta meidän julkisia palveluita ja julkista hallintoa, kun otetaan huomioon, että meillä on lainvalmistelu nyt jo tupella ja esimerkiksi lupakäsittelyviranomaisissa on hyvin jonoutunutta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Werning.

16.24 **Paula Werning sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksien indeksikorotuksiin kohdennetaan vuodesta 2024 eteenpäin yhden prosenttiyksikön leikkaus. Vuonna 2024 tämä vähentää kuntien valtionosuuksien tasoa 24 miljoonaa euroa. Vuonna 2027 summa on jo noin 100 miljoonaa. Hallitus ei valitettavasti perääntynyt päätöksessään edes tilanteessa, jossa kuntien valtionosuudet vähenevät sote-siirtolaskelmien myötä dramaattisesti. Kysyisin ministeriltä: miksi hallitus ei halunnut helpottaa kuntien tilannetta siltä osin, että indeksileikkaus olisi peruttu, kun kuntien rahoitus kohtaisi sote-siirtolaskelmien myötä odottamattoman šokin? Ja kysyisin: olisitteko valmis tarkastelemaan tätä asiaa uudelleen ensi vuonna?

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja nyt edustaja Niemi.

16.25 Veijo Niemi ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Pahoittelut tästä ”-nen-asiasta” — yritetään olla tarkempina.

Meillä on nyt harvinainen tilaisuus täällä salissa, kun täällä on Tampereelta kaksi expormestaria. Molemmat ovat paikalla, ja he tuntevat varsin hyvin suuren kaupungin erilaiset hankinnat ja sen, mihinkä on varaa ja mihin ei ole varaa. Mielestäni on erittäin hyvä se, että esimerkiksi se 126 miljoonaa tuli Tampereelle järjestelyratapihan tekemiseen, mutta oman kuntani, Lempäälän, kannalta olisi äärimmäisen tärkeää, jos saisimme nopeutettua esimerkiksi varsinaisen järjestelyratapihan siirtämistä sieltä Rautaharkosta Lempäälän—Pirkkalan puolelle, koska näillä on valtava työllisyysvaikutus.

Kuten tuossa edustaja Heinäluoma aikaisemmin mainitsi, meillä on Lempäälässä Saikan alueelle lähelle Ideaparkia 2026 tulossa asuntomessut. Olimme varsin jännittyneinä, että miten käy. Ensimmäisellä hakukerralla näistä kaikista omakoti-, kerrostalo- ja rivitalotonteista jäi ainoastaan yksi ainut varaamatta, eli kyllä kansalaiset ja ihmiset kuitenkin uskovat tulevaisuuteen, koska tällainen tilanne on meilläkin siellä Lempäälässä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Täällä on vielä kuusi pyydettyä vastauspuheenvuoroa, seitsemän itse asiassa. Voisimme ottaa nämä ja sitten sen jälkeen ministerin vastaukset ja sitten mennä puhujalistaan. — Elikkä seuraavaksi edustaja Lyly.

16.27 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Niemi hyvin kuvasi tuota Tampereen tilannetta. Tampere on yritetty pitää vauhdissa ja monella tapaa viedä eteenpäin. Kannatamme tätä esitystä, että järjestelyratapiha Tampereelta siirretään jonnekin muualle, mutta se taitaa olla tämmöinen noin 800 miljoonan euron hanke, niin että se ei ole ihan helposti siirtymässä. Jos vain valtiolta löytyy siihen mahdollisuuksia, niin mikä ettei, mutta se on aika iso projekti.

Mutta se, minkä takia halusin vielä pyytää puheenvuoron, liittyy tähän, että kunnat ja hyvinvointialueet ovat aika isoja ostajia, hankkijoita, ja kaikki, mitä niissä alueissa pystytään tekemään säästöjä, voi olla myöskin yhteiskunnan kannalta hyvä, miten tätä hankintatoimen osaamista ja kykyä parannettaisiin hyvinvointialueilla ja kunnissa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

16.28 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sekä kuntien että hyvinvointialueiden rahoitustilanne on äärimmäisen huono. Se on tässä tullut monta kertaa jo selväksi, sillä erotuksella tosin, että hyvinvointialueiden rahoitustarve näyttää olevan pohjaton, eli laitetaan sinne miten paljon miljardeja tahansa, niin mikään ei riitä, ja siinä suhteessa on tärkeää, että hyvinvointialueilla aloitetaan välittömästi niitä toimia, että taloutta voidaan sopeuttaa.

Mutta rahaakin suurempi huoli hyvinvointialueilla on henkilöstön määrän riittävyys ja sen saaminen. Tällä hetkellä sote-alalla työvoiman eläköityminen on keskimääräistä suurempaa, ja alalle koulututtavien määrä ei riitä korvaamaan eläkkeelle jäävien työntekijöiden jättämää aukkoa. Siinä mielessä onkin hyvä, että tämä hallitus on tekemässä toimia sen suhteen, että hoitajamitoitusta siirretään vuoteen 28, koska yksinkertaisesti työvoimaa ei

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

riitä. Mutta jotta jatkossa meillä olisi työvoimaa näihin tarkoituksiperiltään hyviin uudistuksiin, niin kysyisin: miten voimme varmistua siitä, että hyvinvointialueilla ja hoiva-alalla on jatkossa riittävästi työntekijöitä?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

16.29 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällainen asia: Paljonko todellisuudessa tänä vuonna toimintakulujen kasvu hyvinvointialueilla tulee olemaan? Siihen en ole saanut valtiovarainministeriöstä vastausta. Se johtuu tietenkin siitä, että se vertailuluku, mitä se oli viime vuonna, kun tämä oli kuntien ja kuntayhtymien toimintaa, on edelleen, vaikka koko vuosi rupeaa olemaan loppuillaan, ja on jossain määrin epäselvää, mutta oma arvioni on, että se tulee olemaan jotain kahdeksan prosentin luokkaa.

Ja vertailun vuoksi voin kertoa, että kun omassa kotikaupungissani Turussa käsiteltiin osavuosisikatsausta, havaittiin, että sivistyksen, kasvatuksen ja opetuksen toimialalla budjetikasvu oli ollut käytännössä kahdeksan prosenttia. Se ei herättänyt minkäänkokoista ongelmaa. Valtuustossa todettiin, että no sen verranhan tuo kuntaverokin kasvaa, että se kuitautuu sillä. Mutta nyt hyvinvointialueilla me koko ajan puhumme tästä valtavasta vajeesta, ja kuitenkin tämä kasvu on näistä tehtävistä johtuvaa eikä siitä hallinnosta, ja kysynkin ministeriltä: mikä on teidän arvionne siitä, mikä toimintakulujen kasvu tulee olemaan viime vuodesta tämän vuoden aikana?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Reijonen.

16.31 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri! On mukava kuulla, että valtionosuusjärjestelmää ollaan uudistamassa ja sitä vieään eteenpäin, ja sen aika on jo uudistuakin.

Mutta ihan kysyn siitä byrokratiasta. Tämöinen paperinpyörittely ja byrokratiahan maksavat hirveän paljon ja kunnissakin on aika paljon tätä hallintoa olemassa ollut, ja varsinkin nyt kun tämä sote-uudistus tuli, niin sieltähän kunnista lähti tavallaan puolet pois niistä tehtävistä, elikkä puolet siitä rahasta, mikä liikkui kunnissa, lähti pois, käytännössä toinen puoli jäi vain. Mutta sitten valtuustojen koko on kuitenkin säilynyt samana, elikkä valtuutettuja on joka kunnassa kuitenkin sama määrä mitä ennenkin, ja sitten myös näitä lautakuntia, tämmöisiä on vielä yleensä — joku sote-valiokunta on saattanut lähteä pois, mutta kaikki muut ovat ennallaan. Eli onko mietitty tätä, että tähän kuntasysteemiin olisi muutoksia tulossa, että onko sitä valtuuston kokoakin syytä pienentää? Ja minkälainen käsitys ministerillä on, onko kunnissa nyt riittävästi tätä byrokratiaa purettu, eli onko joka kunta samassa tilanteessa vai ovatko kaikki ihan erilaisessa tilanteessa sen hallinnon purun kanssa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

16.32 Lotta Hamari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri! Kuntien valtionosuudet vaikuttavat suoraan koulutukseen ja varhaiskasvatukseen. Työllisyyttä voitaisiin kasvattaa sosiaaliturvaleikkausten sijaan esimerkiksi alentamalla

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

päivähoitomaksuja. Olisinkin kysynyt: mitä hallitus tekee perheen ja työn yhteensovittamisen edistämiseksi, ja miten se näkyy budjetissa?

No, sitten tässä on ollut puhetta myös hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyöstä. Vaikeuttavia ja hyväksi todettuja menetelmiä joudutaan nyt purkamaan. Olen kuullut alueilta, että kun siellä on ollut esimerkiksi psykiatrisia sairaanhoitajia kouluissa, niin nyt näitä tehtäviä joudutaan lakkauttamaan, tällaista ei voida enää tehdä. Se on sääli, koska juuri tämä ennaltaehkäisy olisi sitä parasta, mitä voisimme tehdä lasten ja nuorten hyvinvoinnin eteen. Eli tämä ei tule lopulta säästämään, että sieltä ennaltaehkäisystä viedään resurssit.

Sitten vielä kuntien elinvoimasta: Hyvinvointialueen johtaja Pirkanmaalla sanoi, että ei ole hyvinvointialueen tehtävä huolehtia kuntien elinvoimasta. Näin varmasti onkin, mutta kunta- ja alueministeriä se varmasti myös hieman kiinnostaa. Se on kaikkien etu, että koko Suomi pysyy asuttuna. Miten pienten kuntien elinvoimaa tällä budjetilla voidaan kasvat-
taa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

16.33 Saku Nikkanen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Arvelin, että tämä debatti osaltani meni hieman ohi, mutta kiitos joka tapauksessa puheenvuorosta.

Tässä on keskusteltu oikeastaan pitkin päivää, aamulla jo aloitettiin, tästä hyvinvointialueiden rahoituksesta sosiaali- ja terveysministeriön kohdalla. Kyllä minun täytyy sanoa, että on hieman hämmäntänyt tämä, voisi sanoa, jo jonkinasteinen tahallinen väärinymmärrys tai sitten puhdas epätietoisuus sosiaali- ja terveyspalveluista, että tämä menojen nousu nyt johtuisi sote-mallista. Erityisesti sitten niiden puolueiden osalta, jotka eivät ole min-
käänlaista mallia koskaan esittäneetkään, tämä hämmäntää entisestään.

Mielestäni edustaja Bergbom oli kyllä sinänsä hyvin oikeilla jäljillä — hän on nyt poistunut — nimenomaan näistä tehtävistä ja niiden kustannuksista, joita hyvinvointialueilla on. Eli kyllä jos jollain kestäväällä tavalla halutaan näihin kustannusten karsimisiin päästä, niin kyllä silloin tarvitsisi näistä tehtävistäkin karsia, on kyse sitten kunnasta tai hyvinvointialueesta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Junnila.

16.34 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haaste kuntarahoituksessa on tietenkin se, että vuoden 22 tiedot valmistuivat vasta viime kuussa, ja siksi tämä olisi tarkoittanut merkittävää leikkausta ensi vuoden valtionosuuksiin. Vaikka tämä johtuukin aiemmasta käytännöstä, niin ei oppositio jättänyt käyttämättä tilaisuutta sen arvosteluun.

Hallitus esittikin oma-aloitteisesti 192 miljoonan euron määräaikaista lisäystä, eli käytännössä tämä neutraloi vuoteen 24 kohdistuvan valtionosuusleikkauksen, joka oli välttämätöntä, koska lakisääteisten palveluiden järjestäminen olisi muutoin voinut vaarantua. Tämä antaa kunnille tietenkin lisää aikaa varautua kyseiseen heikennykseen vuosina 25—
27.

Kysyn ministeriltä: kun kuntien käyttötalouden valtionapuihin osoitetaan yli viisi miljardia euroa ensi vuonna, niin eikö hallitus tämän lisäksi auta kuntia siten, ettei se aseta

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

kunnille uusia tehtäviä ja velvoitteita vuodelle 24, toisin kuin menneinä vuosina on tullut tavaksi?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinäluoma.

16.35 Eveliina Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Niemmi puhui täällä suhdannetilanteesta rakennusosalalla, ja on hyvä kuulla, että Pirkanmaalla ja Tampereella menee hyvin, ja niin menee Helsingissäkin kohtuullisesti, mutta huolihan onkin nyt tulevaan päin. Kun me näemme, että luvitukset ja aloitukset ovat tippuneet pitkien matkaa, niin tähän tulee vaikuttamaan kahdella tavalla: toisaalta työllisyysaste heikkenee, mikä näkyy sitten kuntien taloudessa, ja toisaalta tuleville vuosille asumisen hinta uhkaa kasvaa.

Meillä Helsingissä on ennustettu, että tällekin vuodelle väestönkasvu on jopa kymmenentuhatta asukasta, siis valtava väestönkasvu vuositasolla, ja nyt kun nähdään, että tuleville vuosille uusia asuntoja ei rakennettakaan riittävästi, niin huoli on suuri, että asumisen hinta lähtee kasvuun. Tämä taas tulee vaikuttamaan sitten tämän koko seudun elinvoimaan. Työpaikoilla ja elinkeinoelämällä ei ole tarpeeksi työvoimaa täällä, ja sitä kautta se näkyy heikkona suhdanteena taas tuleville vuosikymmenille. Tästä synkkenevästä kierteestä on kyse, ja siksi me olisimme toivoneet oppositiossa, että hallitus olisi tätä tilannetta auttanut rakennusalan elvytyspaketilla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Sitten ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

16.37 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Täällä on tullut erittäin paljon hyviä havaintoja — kiitoksia niistä.

Ensinnäkin jaan jälleen tämän tulkinnan, joka lähestulkoon kaikissa puheenvuoroissa on tullut tästä hyvinvointialueitten tilanteesta, että ne kaikki ovat haastavassa tilanteessa. Heillä on lähtökohtaisesti siellä pitkiä jonoja palveluitten saatavuudessa, haasteina ovat osaajapula ja henkilöstöpula, haasteena on kustannusten kasvu ja samalla myöskin rahoituksen kestävyys. Tässä tilanteessa on tosi tärkeitä, että myöskin käytetään tämä uudistuksen hetki nyt uudistumiseen ja haetaan sellaisia tapoja ja järjestelyjä, joilla saadaan vastattua näihin moniin haasteisiin samanaikaisesti ja uudistettua. Jatkamalla niin kuin aina ennenkin meidän hyvinvointiyhteiskuntamme ei kestä sinne tuleviin vuosiin, ja siksi juuri tässä hetkessä on se hetki, kun pystytään vaikuttamaan myöskin niihin tulevaisuuden palveluihin.

Täällä kysyttiin tästä hyvinvointialueitten rahoituksesta. Tosiaan tämä rahoitusmalli toimii tällä hetkellä ihan edellisen hallituksen sote-uudistuksen yhteydessä säätämien lakien mukaan. Me ollaan hallitusohjelmassa myöskin kirjattu se ajattelu, että vuosina 23—25 me ei tehdä sinne sentyyppisiä muutoksia, jotta tämä toiminnan malli on ennustettava ja he tietävät, miten sen pohjalta toimitaan. Me olemme tekemässä vaihteittain näitä uudistuksia ja valmistelemassa niitä, ja pääasiassa nämä rahoitusmallin sisällölliset uudistukset ovat tavoitteena sinne vuoteen 26 ja tarvittaessa vuoteen 27. Eli voidaan tehdä portaittain näitä muutoksia, mutta siihen on asetettu työryhmä, joka etenee ihan sen asettamispäätöksen mukaisesti.

Täällä kysyttiin myöskin alijäämien kattamisvelvoitteen jatkamisesta. Siitä on täällä eräitä kertoja keskusteltukin, ja oikeastaan toistan sen viestin, että alijäämät pitää kuitenkin

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

kin ennemmin tai myöhemmin kattaa, ja jos niitä pääsee kertymään pidemmältä aikaväliltä, niin se haaste on vielä suurempi. Eli on parempi pyrkiä hakemaan nyt tässä hetkessä — kun tämän muutoksen hetki on käsillä ja kaikki palaset ovat vähän niin kuin liikkeessä — ne paremmat käytännöt siinä, niin pystytään... Toisaalta kannattaa ottaa myöskin huomioon, että vuodelle 25, tällä aikavälillä, tulee jo tämä ensimmäinen jälkikäteistarkistus, jossa esimerkiksi tämän vuoden alijäämiä koko valtakunnan tasolla myöskin sinne alueille katetaan, ja tämä järjestelmä korjaa myöskin itseänsä. Eli siellä on niitä mekanismeja, joilla turvataan sitä rahoituksen riittävyttä myöskin tässä välillä. Nähdään myöskin siinä alijäämien kattamisessa, että alueet ovat hyvin erilaisissa tilanteissa. Näyttää, että toiset ovat vallan hyvässä asennossa ja ihan pääsemässä sinne, jos he toimeenpanevat niitä suunnitelmia, mitä heillä on siellä, mutta toisilla alueilla on enemmän haasteita, ja me pyritään nyt tukemaan ja auttamaan hyvinvointialueita siinä onnistumisessa.

Edustaja Lindén kysyi tästä vähennyksestä, 39 miljoonaa. Tämä muutos johtuu tosiaan näistä soteen siirtyvistä kustannuksista, tai niitten tarkentumisesta oikeastaan. Tässä oli syksyllä kunnilla ja kuntayhtymillä mahdollisuus myöskin lausua näistä laskelmista, kommentoida niitä. Täällä oli muun muassa semmoisia kertaluontoisia eriä, joilla oli vaikutus myöskin indeksikorotukseen ja palvelutarpeitten kasvuarvioihin, ja sitä kautta syntyi tämäntyyppinen summa — oli tämmöisenä ihan detaljina, vastauksena tänne.

Sitten täällä kysyttiin myöskin siitä, miten voidaan näihin palveluihin vaikuttaa. Ensinnäkin hyvinvointialueethan ovat itsehallinnollisia toimijoita — eivät ihan samalla tavalla kuin kunnat, mutta kuitenkin niillä on oma päätöksentekonsa siinä. Me hallituksena sitten pyritään rahoitusmallia uudistamalla vaikuttamaan sinne. Siellä ollaan muun muassa tätä HYTE-kerrointa vahvistamassa ja katsomassa ihan kaikkiaan sitä koko rahoitusmallin kohdentumista ja sitä, miten sitä voidaan kehittää muun muassa kannustavammaksi. Ohjausta ollaan kehittämässä sillä lailla, että kun meillä on kolme ohjaavaa ministeriötä — valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö — ja näitä erilaisia neuvottelukuntia ja muita, niin haetaan myöskin tätä yhteen ja pyritään rakentamaan mahdollisimman selkeä ohjausmalli alueille. Sosiaali- ja terveysministeriössä tehdään tätä palvelureformia valtakunnallisesti, ja hyvinvointialueita tuetaan siihen. Eli nyt kun tässä tehdään uudistusta, niin siirretään painopistettä varhaisempaan tukeen, satsataan sinne vaikuttaviin hoitoihin, vähennetään näitä vähähyötyisiä hoitoja ja pyritään käymään myöskin alueitten kanssa sitä keskustelua, satsataan Kela-korvauksiin, jotta saadaan jonoja purettua myöskin sitä kautta, ja kannustetaan uusiin tekemisen tapoihin, uusiin tuottamisen tapoihin, myöskin tähän digitalisaatioon — huolehtien myöskin tästä digisyrjäytymisen ehkäisystä, mikä täällä oli.

Sitten kun kysyttiin tästä norminpurusta, niin myöskin alueilta on pyydetty nyt ehdotuksia, ja sieltä on tullut ihan hyviä aloitteita.

Kun täällä edustaja, valiokunnan puheenjohtaja Reijonen kysyi myöskin tästä hallinnon keventämisestä, niin myöskin siinä on paljon synergioita saatavissa alueille. Eli eri tavoin ohjausta ja tukea tarjoten, vertailutietoja, yksikkökustannusten laskentaa kehitetään, hyvien käytäntöjen levittämistä, ja sitä kautta saadaan vaikuttavuutta. Sote-alan tutkimusta ja tietoa halutaan viedä eteenpäin. Se on tosi tärkeä näkökulma, ja sitä ja tätä näyttöön perustuvaa terveydenhuoltoa pidetään kyllä mukana. Myöskin sosiaalipalveluissa tämä vaikuttavuus on tosi tärkeä näkökulma. Osaajien saatavuuteen STM ja OKM hakevat myöskin ratkaisuja parhaillaan.

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

Ihan viimeisenä voisin tästä kuntakentästä sanoa vielä sen, että kun täällä kysyttiin tästä norminpurusta vielä tarkemmin, niin tosiaan aikaisemmista kerroista otetaan mallia ja nyt halutaan nimenomaan koukata sieltä kuntien kautta ja tarjota heille, koska heillä on se paras tietämys. Ministeriöissä on vaikea lähteä purkamaan itse tehtyä lainsäädäntöä, mutta kunnissa voi olla ideoita, miten tehdä toisin, ja haetaan sieltä kuitenkin kunnioittaen esimerkiksi sivistyksellisiä perusoikeuksia tai muuta. Eli on tiettyjä luovuttamattomia arvoja, joissa ei voi antaa periksi.

Taisi edustaja Junnila kysyä myöskin sitä, niin uusia velvoitteita ei myöskään haluta antaa.

Edustaja Nieminen kysyi näistä teema- ja kumppanuussopimuksista. Niitä ollaan viemässä eteenpäin. Kaupungeilta on tullut muun muassa niihin ehdotuksia, ja lähitulevaisuudessa niitä viedään eteenpäin.

Aluehallintouudistuksesta ja luvituksesta kysyttiin vielä. Tosiaan aluehallintouudistusta tehdään sillä lailla, että se alkaisi vuonna 26, ja siinä on muassa tätä luvitusta tarkoitus sujuvoittaa.

Tässä, arvoisa puheenjohtaja, juosten läpi käytyinä valtava määrä tosi tärkeitä kysymyksiä.

Mutta kiitoksia näistä palautteista, ja vielä omasta puolestani kiitoksia kuluneen vuoden yhteistyöstä ja oikein hyvää joulunaikaa teille kaikille. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Ja sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Mikkonen, Krista.

16.44 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyse ihmisistä, hyvinvoinnista ja pahoinvoinnista, elämästä ja kuolemasta, siitä, autetaanko ihmisiä ajoissa vai annetaanko ongelmien kasautua. Panostaminen hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja tuottavuuden parantamiseen tuo säästöjä, purkaa hoitojonoja ja pitää kustannukset hallinnassa pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueet ovat aloittaneet työnsä vaikeassa tilanteessa koronaviruksen jälkimainingeissa. Henkilöstöpula, väestön ikääntyminen ja kustannusten kasvu rasittavat alueiden arkea ja vaikeuttavat toiminnan kehittämistä. Äkkijyrkät leikkaukset hyvinvointialueilla voivat johtaa tilanteeseen, jossa kustannukset pikemminkin kasvavat, kun kalliiden korjaavien palveluiden tarve kasvaa. Hyvinvointialueuudistuksen tavoitteena oli turvata yhdenvertaiset palvelut, parantaa hoitoon pääsyä sekä hillitä kustannusten kasvua. Jotta nämä tärkeät tavoitteet voidaan saavuttaa, hyvinvointialueiden talouteen on luotava liikkumavaraa. Viestit alueilta ovat huolestuttavia. Kaikki ymmärtävät kyllä, että sopeutumistoimia tarvitaan, mutta se ei ole mahdollista esitetyn suuruisena eikä annetussa aikataulussa. Säästövaatimukset ovat niin suuria, että monilla alueilla pikemminkin mietitään, mitä lakia rikotaan, kun kaikkia vaatimuksia ei kertakaikkisesti annetulla rahoituksella ole mahdollista noudattaa.

Tässä tilanteessa tarvittaisiin valtion suunnalta joustoja, jotta alueilla ei ajauduta tilanteeseen, jossa on pakkoraossa tehtävä sellaisia säästöjä, jotka käytännössä johtavat lisäkustannuksiin tulevana vuosina. Alueet ovat myös hyvin erilaisissa tilanteissa. Meillä on alueita, jotka ovat olleet toiminnassa jo pitkään, ja siellä niin sanotut helpot säästöt on jo tehty. Toisaalta tiedämme, että seinistä voi säästää vain kerran. Olisikin tärkeää, että alueella olisi tarpeeksi aikaa uudistaa prosessejaan, hyötyä integraation tuomista uusista toimintata-

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

voista ja ottaa käyttöön hyviä käytäntöjä, esimerkiksi lisätä erilaisia etä- ja liikkuvia palveluita. Tämä kuitenkin vaatii aikaa, ja siksi pidän vähimpänä, mitä hallituksen tulisi tehdä, että se valmistelee hyvinvointialueiden alijäämien kattamiseen varatun ajan väliaikaisen pidentämisen. Sen lisäksi on tärkeää huolehtia alueiden riittävästä rahoituksesta.

Yksi tavoite, johon hyvinvointialueilla pyritään, on saada siirrettyä sosiaali- ja terveyspalveluiden painopistettä korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn. Se on fiksua niin ihmisten kuin taloudenkin näkökulmasta. Uusi integroitu järjestelmä myös mahdollistaa sen, kun rahoitus on nyt samassa potissa. Jotta käytäntöön päästään nopeasti, se vaatisi oman toimenpideohjelman sekä riittävän rahoituksen sen toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kuntien peruspalveluiden valtionosuus koostuu pääasiassa varhaiskasvatus- ja perusopetusmenoista. Kun hallitus leikkaa valtionosuuksien indeksikorotuksista, se käytännössä siis leikkaa opetuksesta ja varhaiskasvatuksesta, vaikka tahtoo toisenlaista viestiä välittääkin. Valtionosuuksien indeksijäädytys vaikuttaa suoraan esimerkiksi henkilöstön palkkaamiseen ja näin ryhmäkokojen suuruuteen niin kouluissa kuin varhaiskasvatuksessa. Kunnissa on nyt jo pula varhaiskasvatuksen ammattilaisista, ja indeksijäädytykset vievät tilannetta ainoastaan huonompaan suuntaan. Päiväkodit ja koulut ovat hyvinvointivaltion peruspilareita. Niissä jokainen lapsi ja nuori saa tarvittavat välineet kasvaa omaksi itsekseen, oppia uutta ja tavoitella unelmiaan. Jos lasten koulutuspolun alkuun ei panosteta, on sillä merkittävät ja kauaskantoiset vaikutukset tulevaisuuteen. Vihreät haluaa varmistaa jokaiselle lapselle laadukkaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, mahdollisuuden opiskella niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tarvittavan tuen koko koulutuspolun ajalle.

Hallitus on valmistelemassa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Pidän sitä varsin perusteltuna, sillä VOS-järjestelmä kaipaava päivittämistä. On tärkeää, että uudistus tehdään tavalla, jolla turvataan lasten yhdenvertainen oikeus koulutukseen, erilaisten kuntien mahdollisuus vahvistaa elinvoimaisuuttaan sekä myös kasvavien kaupunkien kyky toteuttaa tarvittavia investointeja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Garedew, poissa. — [Kaisa Garedew: Täällä!] — Anteeksi, kuollessa kulmassa, minä yritin kuikuilla, mutta en nähnyt. — Olkaa hyvä!

16.49 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Kuten valtion myös monien kuntien taloustilanne on erittäin hankala, puhumattakaan hyvinvointialueista, joiden yhteenlaskettu alijäämä voi uusimpien arvioiden mukaan olla lähes 1,3 miljardia euroa vuonna 2023. Samaan aikaan kansalaisten lääkäriin pääsy on turvattava, hoitajapula ratkaistava ja luottamus julkiseen terveydenhoitoon palautettava.

Sote-uudistuksen tavoitteena oli turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kaikille sekä hillitä kustannusten nousua. Tähän mennessä uudistuksen seuraus on ollut kaikilta osin lähinnä päinvastainen. Valtiovarainvaliokunta korostaakin budjettimietinnössään pitkäjänteisten uudistustoimien sekä vaikuttavien ja kustannustehokkaiden ratkaisujen merkitystä. Yhtenä poimintana hallituksen toimista voidaan nostaa hyvän työn ohjelma, joka tähtää sote-henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseen. Ohjelmaan on budjetoitu yhdeksän miljoonaa euroa, joista ensi vuodelle kohdistuu kolme ja puoli miljoonaa. Lisäksi hallitusohjelmaan on listattu keinoja, kuten asiakkaiden luokse vietävien palveluiden lisääminen erityisesti harvaanasutuilla alueilla sekä digitalisaation suomien mahdollisuuksien

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

sien hyödyntäminen. Koska hyvinvointialueiden tehtävät on vasta tämän vuoden alussa eriytetty kuntien tehtävistä, on tosi hyvä, että hallitusohjelmasta löytyy kirjauksia niiden yhteistyöstä ja tehtävänjaosta.

Kuntien taloutta taas rasittavat valtiovarainvaliokunnan mukaan erityisesti mittavat ja välillä jopa ylimitoitettut investoinnit, henkilöstökulujen kasvu, heikko talouskasvu sekä yleinen epävarmuus. Juuri kun kunnat olivat marraskuussa päättämässä ensi vuoden talousarvioistaan, tuli sokkitietona edellisen hallituksen eli Marinin hallituksen rahoituslaisista johtuva satojen miljoonien lisäleikkaus kuntien valtionosuuksiin. Kyseiseen tilanteeseen nykyinen hallitus pystyi kuitenkin välittömästi reagoimaan — suuri kiitos siitä — eikä tilanteesta onneksi koitunut kunnille lisäahdinkoa ensi vuodelle. Hallituksen päätöksen mukaisesti vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirrettiin myöhemmäksi ja jaksotetaan pidemmälle aikavälille, vuosille 2025—2027. Lisäksi vuodelle 2024 valtionosuuteen tehdään määräaikainen yhteensä 192 miljoonan euron lisäys. Vastaavasti taas valtionosuutta tultaisiin vuosina 2025—2027 vähentämään 64 miljoonaa per vuosi. Eli tämän muutoksen vaikutus kuntatalouteen on kokonaisuutena neutraali. Vuodelle 2024 hallitus ei tule osoittamaan kunnille uusia tehtäviä ja velvoitteita. Hyvä näin. Vuonna 2025 voimaan astuva TE-palveluiden uudistus tulee olemaan kuntien seuraava suuri uudistus.

Arvoisa puhemies! Yksi parhaista uutisista on se, että hallitus poistaa kunnilta pähkähullun ilmastosuunnitelmien laatimisvelvoitteen, jonka vihervasemmisto oli niille viime kaudella määrännyt. Se toi kunnille lisäkustannuksia ja vei myös resursseja.

Kuten hallitusohjelmassa sanotaan, kuntien, kaupunkien ja alueiden erilaisuus on suomalaisen yhteiskunnan voimavara. Suomen huoltovarmuus ja talous tarvitsevat niin kasvukeskuksia, teollisuuskaupunkeja, maaseutua kuin saaristojakin. Pidetään siis koko Suomi asuttuna ja asumiskelpoisena. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

16.53 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä debattipuheenvuorostani liittyen kuntien negatiivisiin valtionosuuksiin. Ministeri ei ihan antanut vastausta tähän akuuttiin tilanteeseen siinä mielessä, että ensimmäiset kunnat ovat jo joutumassa tähän kuntajakoselvitykseen, pahimmillaan pakkoliitoksiin.

Valtio laskuttaa kuntia negatiivista valtionosuuksista — käytännössä valtio tällä laskuttamisella estää kuntia toteuttamasta niitä tehtäviä, joihin se niitä velvoittaa. Hallitusohjelmassa todetaan, että kunnille turvataan keskeinen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisessa hallinnossa. Edelleen ohjelmassa todetaan, että on tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja kuntien ja kaupunkien rooli kasvun mahdollistajana tunnustetaan. Hallituksen mukaan jokaisen kunnan on pystyttävä tarjoamaan perustuslain mukaisesti peruspalvelut erityisesti sivistyspalveluissa ja kunnilla on myös edelleen avainmerkitys elinkeinopolitiikan, ympäristön, asumisen ja maankäytön kysymyksissä. Suoraan negatiivisiin valtionosuuksiin liittyvä kirjaus hallitusohjelmassa on seuraava: ”Arvioidaan mahdollisuutta tehdä valtionosuusjärjestelmään määräaikainen korjaus niin, että minkään kunnan valtionosuuksien maksatus ei ole negatiivinen.” Kaikista näistä kirjauksista huolimatta hallitukselta ei näytä olevan tulossa asiaan sellaista korjausta, mikä auttaisi kyseessä olevia kuntia juuri nyt.

Arvoisa puhemies! Tästä asiasta tehtyihin kirjallisiin kysymyksiin saatu vastaus on ollut tyly. Kaikki on hyvin, kun kukaan ei ole rikkonut lakia. Sama tyly ja suorastaan hyytä-

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

vän kylmä ja kolkko linja on kuultu valtiovarainministeriön virkakunnalta. Hallituksen ja vastuuministerin on pakko pystyä parempaan, vai onko todellakin niin, että hallitus ei pysty toteuttamaan omaa hallitusohjelmakirjaustaan, vai onko kyse haluttomuudesta?

Vaikka kuinka tämä tilanne näyttäytyy tälle hallitukselle herkulliselta mahdollisuudelta muuttaa Suomen kuntakarttaa, ei se pääse eroon vastuustaan kansalaisia kohtaan. Lakisääteiset tehtävät on hoidettava, eikä siinä voi paeta lainsäädännön selän taakse. Hallituksen jäsenet ovat kaikki vielä sitä ikäluokkaa, jolloin Suomen Pisa-tulokset olivat maailman huippua kirjoitustaidon lisäksi luku- ja laskutaidossa. Nyt on hyvä hetki osoittaa se myös käytännössä.

Arvoisa puhemies! Sote-palveluiden saavutettavuuden murenemisen lisäksi on murene-massa pelastuspalveluiden saatavuus. Kun hallitus leikkaa hyvinvointialueilta, se leikkaa myös sopimuspalokunnilta. Suomen Sopimuspalokuntien Liitto on listannut, mitä vaikutuksia palokuntien lakkauttamisilla ja varallaolon vähentämisillä on erityisesti suurten kaupunkien ulkopuolella — suurten kaupunkien ulkopuolella. Vasteaikojen kohtuullisuus: ”Nopea ja tehokas reagointi ovat elintärkeitä, ja pidemmät matkat palveluiden saatavuuteen aiheuttavat lisää henkilö- ja aineellisia vahinkoja.” Resurssien riittävyys: ”Vähentyneet henkilö- ja kalustoresurssit heikentävät pelastustoimen kykyä suoriutua tehtävistään tehokkaasti.” Lakisääteisten vaatimusten noudattaminen: ”Säästötoimenpiteiden vaikutukset ovat täysin nykyisen hallituksen hallitusohjelman vastaisia, kyky huolehtia työterveydestä ja turvallisuudesta myös vaarantuu.” Hätätilanteiden ennaltaehkäisy: ”Paloasemat eivät ole pelkästään reagoivia yksiköitä, vaan ne tarjoavat myös tärkeää ennalta ehkäisevää työtä ja koulutusta, jotka voivat auttaa vähentämään hätätilanteiden riskiä.” Ja viidentenä kriisi- ja häiriötilanteisiin varautuminen: ”Sopimuspalokuntien henkilöstö muodostaa yhteiskunnan ainoan heti hälytysvalmiina olevan ja helposti skaalattavan sekä kustannustehokkaan joustoresurssin.”

Yhtenä lukuisista kysymyksistä kuuluukin: millä tavoin hallitus aikoo estää, etteivät nämä negatiiviset vaikutukset tule toteutumaan? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kaunistola.

16.57 **Mari Kaunistola kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Niin kuin on moneen kertaan todettu, kunnat elävät melkoisia murroksen aikoja. Väestökehityksen, taloustilanteen ja monen muun ilmiön edellyttämiä uudistustoimia kunnissa tarvitaan.

Tervehdin itse ilolla uudistamisessa norminpurkutalkoita, jotka hallitusohjelmaan on kirjattu, ja sen mukaisesti kuntasektorilla toivotaan kovasti tähän panostettavan. Nyt kun sote-asiat ovat jo siirtyneet hyvinvointialueille, TE-uudistus on tulossa, on syytä perustellusti käydä läpi ja karsia turhia byrokratian rattaita pois. Kysyisinkin ministeriltä: millaisilla juoksutuksilla ja painopisteillä tätä norminpurkutalkoota tuetaan?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koulumies poissa, edustaja Fagerström poissa, edustaja Aittakumpu poissa, edustaja Räsänen poissa. — Elikkä viimeinen puheenvuoro ministerille. Kolme minuuttia, olkaa hyvä.

16.58 **Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen:** Arvoisa puhemies! Oikeastaan tässä tuli aika paljon niitä asioita, joita tuossa aikaisemmin olen jo kommentoinutkin. Voisin vielä näihin negatiivisiin valtiosuosiin sen verran todeta, että me tosiaan ollaan hake-

Budjetin alikohta PTK 75/2023 vp

massa siihen ratkaisua osana tätä valtionosuusjärjestelmäuudistusta. Siellä on negatiivisten valtionosuuksien kunnissa myöskin hyvin erityyppisessä tilanteessa olevia: oli sellaisia kuntia, jotka olivat valmiiksi jo hyvin haastavassa tilanteessa, ja toisaalta sitten saattoi olla niitä, jotka sote-uudistuksesta kärsivät jopa vielä enemmän kuin nämä kunnat. Tämä ratkaisu tässä nopeasti ei ollut ihan helppo hakea, ja sen takia myöskin näitä kuntia kannustettiin nyt tänä vuonna hakemaan tätä harkinnanvaraista valtionosuutta, ja varsin moni heistä myöskin sitä tilanteeseensa sai. On koetettu hakea tämäntyyppisiä välineitä, ja myöskin tämä norminpurku, joka nyt on käynnissä, auttaa heitä siinä.

Ja tähän norminpurkuun tosiaan: Me ollaan käynnistetty tämä norminpurkutyö nyt ihan pari kolme viikkoa sitten, ja siinä on käynnissä nyt kysely kunnille ja kansalaisille, ja siihen on mahdollista antaa vastauksia tuonne helmikuulle asti, ja sitten lähdetään käymään niitä läpi. Sieltä tulee varmasti ideoita, jotka voidaan viedä suoraan lainsäädäntöön muutoksina. Osa niistä saattaa olla sellaisia, että vaativat kokeiluja, ja sitten käynnistetään kokeiluja.

Itse asiassa jäi aikaisemmista kysymyksistä myöskin vastaamatta tämä erilaistuminen, että tähdätäänkö tässä kuntien erilaisiin rooleihin. Meillä on vaikkei kaavoituksessakin jo tilanne, että hyvin tiiviisti asutulla kaupunkimaisella alueella vaaditaan erityyppistä kaavoitusta kuin sitten vaikka maaseutumaisessa ympäristössä, että varmasti voidaan tunnistaa eri tavoin erilaisia elementtejä. Me odotellaan oikeastaan avoimin mielin tätä kuntien antamaa palautetta, mutta sen tyyppistä ajattelua tässä ei ole, että me oltaisiin rakentamassa jotenkin eri tason, kahden tason kuntia, kevytkuntia tai muuta. Sen tyyppistä terminologiaa ei olla tässä yhteydessä käytetty. Mutta jos sieltä hyviä ideoita tulee, me suhtaudutaan eri tavoin avoimesti, ja tosiaan myöskin hyvinvointialueilta toivotaan näitä ideoita. Jos löytyy fiksumpia tapoja tehdä, että ohjataan mieluummin tavoitteilla kuin liian yksityiskohtaisesti sitä, miten johonkin tavoitteeseen päästään, niin sellaisiin suhtaudutaan avoimesti.

Vielä kerran kiitoksia tästä keskustelusta ja hyvää joulunaikaa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.